

A bírósági ülnökök jogai és kötelezettségei

Az ülnökökre vonatkozó legfontosabb rendelkezéseket a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (Bsz.) és a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény (Bjt.) tartalmazza.

Ülnöknek az a 30. évét betöltött magyar állampolgár választható meg, aki nem áll a cselekvőképességet érintő gondnokság vagy támogatott döntéshozatal hatálya alatt, továbbá büntetlen előéletű és nem áll közügyektől eltiltás hatálya alatt sem. (Bjt. 212. § (1) bek.)

Az ülnököknek az ítélezésben a hivatásos bírakkal azonos jogaik és kötelezettségeik vannak.

Az ülnökök megbízatása 4 évre szól.

Az ülnökök a megbízatásuk időtartama alatt nem lehetnek tagjai pártnak és politikai tevékenységet sem folytathatnak (Bjt. 212. § (3) bek.). Az országgyűlési képviselői megbízatás, az önkormányzati képviselő-testületi tagság politikai tevékenységnek tekintendő. Nem politikai tevékenység a munkavállalói – szakmai, érdekvédelmi – szervezetben való részvétel.

Az ülnököt az igazságszolgáltatásban való részvételével összefüggő cselekménye tekintetében mentelmi jog illeti meg. A mentesség terjedelmére és az ülnök mentelmi jogának felfüggesztésére vonatkozó szabályokat a Bjt. 2. § (4) és (5) bekezdése tartalmazza.

A megválasztott ülnököknek bírói esküt kell tennie.

Az ülnököt a bíróság elnöke hívja be és osztja be az ítélező tanácsba. E tisztsége gyakorlásának idejére az ülnököt a Bjt. 221. § rendelkezései szerint távolléti díj, illetőleg tiszteletdíj illeti meg, amelyet a bíróságok költségvetésükből térítenek meg.

A Bjt. 221. § (1) bekezdésben foglaltak szerint a munkaviszonyban, kormányzati szolgálati, állami szolgálati, közszolgálati, egészségügyi szolgálati vagy közalkalmazotti jogviszonyban, adó- és vámhatósági szolgálati jogviszonyban, rendvédelmi igazgatási szolgálati jogviszonyban, honvédelmi alkalmazotti jogviszonyban, a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló törvény szerinti rendvédelmi feladatokat ellátó szerveknél és a Magyar Honvédségnél szolgálati viszonyban, vagy foglalkoztatásra irányuló más jogviszonyban (szövetkezetnél munkaviszony jellegű jogviszonyban stb.) álló ülnököt ülnöki működésének időtartamára a távolléti díja illeti meg.

A Bjt. 221. § (1) bekezdésben meghatározott jogviszonyokban nem álló, vagy az ülnöki működése idejére munkabéren (díjazásban) nem részesülő ülnököt tiszteletdíj illeti meg. A tiszteletdíj mértéke az ülnök működésének minden napjára a bírói illetményalap (566.660 Ft) egy munkanapra eső összegének a 25 százaléka.

A Bjt. 221. § (5) bekezdése szerint az ülnök a hivatalos kiküldetésével járó költségeket a bírásokra irányadó rendelkezések megfelelő alkalmazásával számolhatja el.

Joga az ülnöknek, hogy a behívásáról legalább egy hónappal korábban értesüljön, illetve, hogy kérésére, fontos okból a bíróság elnöke elhalaszthassa a működése megkezdésének időpontját.

Az ítélező tanácshoz beosztott ülnök joga, hogy a tárgyalandó ügyek tény- és joganyagát megismerhesse, arról őt az ítélező tanács elnöke tájékoztassa.

Az ítélet meghozatalát megelőző zárt tanácskozással kapcsolatos tanácskozási titok megőrzése az ülnök számára is kötelező. Ez vonatkozik a szolgálati, illetve az államtitokra is.

Az ülnök megbízatása megszűnik (Bjt. 220. § (1) bek.):

- a) az ülnök halálával,
- b) a megbízatásának lejártával,
- c) ha a 212. § (1) bekezdésében foglalt feltételek valamelyike már nem áll fenn,
- d) a 70. év betöltésével,
- e) lemondással (képviselő-testülethez intézett írásbeli nyilatkozatával),
- f) ha a 219. § (4) bekezdésében meghatározott esetben az ülnököt megválasztó képviselő-testület az ülnököt visszahívja.

A katonai ülnök megbízatása - a nyugállományba helyezést kivéve - akkor is megszűnik, ha a szolgálati viszonya megszűnt.